

Foredrag i Viborg med dyrlæge Preben Toftemark.

Det er altid spændende at få noget teori på det praktiske arbejde i stalden, teori parret med erfaring er en rigtig god cocktail at have i bagagen, når vi støder på problemer. Har man lidt tjek på det overordnede, så er det ofte nemmere at løse de problemer, der uvægerligt af og til opstår i kaninstalden.

Da jeg altid har været fascineret af dyrlæge Preben Toftemarks store viden om kaniner generelt, kaninernes fodring og sygdomme, så satte jeg straks kryds i kalenderen, da jeg skrev den første foreningsmeddelelse om Viborgs arrangement med Preben Toftemark.

Toftemark indledte med at fortælle lidt om hans start som kaninavler i Viborg i 40-50'erne med de stadig gamle kendinge i Viborg som Erik Jespersen og Bent Schou. Toftemark blev dyrlæge i 1972, og virkede indtil han stoppede sin praksis i Vendsyssel i 2006. I alle årene har han fulgt DK lidt som "tilskuer", hvorimod han efter 2005 har været mere dedikeret til den egentlige passion for kaniner som avls- og sportsobjekt.

Kaninens anatomi og fysiologi har stedse fascineret Toftemark, og jo mere han synes at erfare, jo mere synes at være gådefuldt, - han fornemmer, at vi i den hobby aldrig bliver udlært.

Toftemark havde taget en planche med over kaninerne fordøjelsesorganer, som han viste, og jo jeg tror, vi alle blev lige så fascineret over, hvor fantastisk det er, men ikke så sært, der nemt kan gå "kuk" i det, det er ikke ukompliceret.

Toftemark har på eget initiativ påtaget sig en opgave af videnskabelig karakter, nemlig at forsøge at klarlægge smittegangen i den kaninsygdom, vi alle frygter, nemlig myxomatose.

Myxomatose

Myxomatose er en ren kaninsygdom, ikke en haresygdom.

Trækfuglene har ofte fået skyld for at medbringe sygdommen, men så vidt Toftemark er orienteret, så har man aldrig påvist en trækfugl med virus.

Hvis det var trækfuglene, der var synderen, hvorfor ser vi så ikke angreb i Horsensområdet, der ligger tæt på Endelave? Eller i Esbjergområdet, hvor vestenvinden blæser fra Fanø, hvor de vilde kaniner er almindelig kendt ?

Altså det er i hvert fald ikke kun fuglene, så enkelt er det ikke.

Men vilde kaniner har sygdommen, og f.eks. i 2009 forårsagede myxomatose en mærkbar reduktion i de vilde kaniner på Endelave.

Vi tror jo, at der kun findes vilde kaniner på nogle bestemte lokaliteter, men da Toftemark besøgte de områder, hvor der i 2011 var forekommet udbrud, så viste det sig, at selv om kanin ejerne ikke selv mente, at der var vilde kaniner i området, så kunne f.eks. skovfolk i skovområder i nærheden fortælle om mange vilde kaniner, og f.eks. lastbilchauffører, der færdedes i områderne tidligt om morgenen snakkede om en vrimmel af kaniner.

Flere af de angrebne besætninger kunne dog også fortælle, at de havde set vildkaniner i stalden eller i nærheden af burene.

Toftemark havde også bidt mærke i flere interessante ting :

- at det oftest var kaninerne i de nederste bure, der blev syge
- at det ikke var alle kaniner, somme tider kun en enkelt kanin, der blev angrebet
- at der tilsyneladende ikke var overførsel via mennesker.

F.eks. havde han et eksempel på, at en enkelt kanin i rækken blev syg, men fodermesteren klappede alle kaniner, og hun var også gået fra den kanin, der blev syg, og videre til de næste, uden de kom til at fejle noget.

Uden at blive uvenner med hopperne, kan man sige, at de kan løbe en stor risiko, ved at mange kaniner kommer sammen og tit på græsarealer, hvor der måske på andre tider af døgnet færdes vilde kaniner. Trafik mellem kaniner er farlig.

Men med alle sine undersøgelser var Toftemark kommet frem til, at der skal stikkende insekter til. Der skal et stikkende insekt med ind i smittekæden.

Lopper er et godt bud. Lopper kan også komme fra vildkanin via hund, ræv eller kat og så videre til tamkaninerne. Men også fluer og myg kan være mistænkte.

Vaccine – Toftemark er ikke umiddelbart tilhænger, det er jo levende vaccine, man bruger. Man skal vide, hvad man gør. Men hvis han havde et angreb lige i hans eget område, ville han nok vaccinere. Men skal det nytte noget, så skal alle dyrene vaccineres.

Symptomerne er først og fremmest, at øjenlågene svulmer op, kaninen kan ikke se ud af dem. Det virker, som der er luft under hovedhuden, det knirker underligt, lidt som var der sne under huden.

Av min mave

Enterocolitis ”kært barn med mange navne”.

Kaninen taber appetitten, der er ingen flow gennem dyret, det hele går i stå. Det kan opstå når som helst. Det er ikke en ny ukendt bakterie, det er visse kendte bakterier, som altid findes, som pludselig bliver ondskabsfulde.

Coccidiose (tarmbetændelse)

Fordøjelsen går i stå. Igen kendte altid tilstedeværende bakterier, som bliver ondskabsfulde. Der er et eller andet, der fremprovokerer det. Fodermesterens omhu er vigtig.

Hø og halm skaber mobilitet i tarmsystemet.

Så kom vi til aftenens andet emne, - noget helt andet men ikke mindre spændende.

Afrika, nærmere bestemt Kenya

Imens Toftemark var dyrlæge, havde han fået et vist samarbejde med svineproduktionen i Kenya, bl.a. havde han haft mange års samarbejde med en Ungdoms- og Landbrugsskole med tilhørende landbrug. Efter han afhændede sin dyrlæge praksis i 2006, flytter han teltpælene til Kenya, og her opdager han hvilket uopdyrket potentiale der ligger i produktion af slagtekaniner.

Allerede i 2005 havde han eksporteret en kollektion Frans Vædder til Kenya, de bliver senere tilmeldt det store dyrskue i Nairobi "National Trade Fair", hvor de repræsenterer noget af det, man virkelig mangler, nemlig kødfylde og vægt. Dyrene er et tilløbsstykke også blandt ledende folk i landet, og hermed blev starten lagt til et eventyr.

I dag er Toftemark i færd med at udvikle et fællesskab i det nordlige Kenya kaldet Mount Kenya North Rabbit Breeders Association, som indtil nu har omkring 1000 medlemmer.

Generelt må siges, at staldforholdene ikke er gode, de fleste bure er bygget efter "det forhåndværende søms princip", og foderet er ikke maximalt, bl.a. noget af det hø, vi så på Toftemarks billedserie derfra, lignede mere tørret marehalm. Der er langt igen, før man virkelig får greb om produktionen. Men afrikanerne vil gerne lære. Også logistikken skal opbygges, hvis man skal kunne sælge til f.eks. supermarkeder.

Preben Toftemark : Kenya er for mig blevet en helt anden hverdagssituation for vurdering af kaninholdet. Jeg mindes en LU i Viborg, hvor dommerne fandt få hvide hår på en af mine udvalgte Fransk Vædder, og den blev nullet.

Under Afrikas sol er det i stedet et spørgsmål om sund mad på bordet for en meget stor del af landbefolkningen.

Ela